

~~52533~~

Наказ 288 УРСР 1938

МИКОЛА ХВИЛДОВИЙ

~~15.489.~~

ЖИТТЯ

**ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ**

ok
10
Рад. 27-11/14 50

БІБЛІОТЕКА ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

15.759.
Львів. бібліотека
АН. УРСР

ЖИТТЯ

52533

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

1929

р. 288 ГЛ 4 сс
19382

WS(2-Yu)7-644

Бібліографічний опис та шифри для бібліотечних каталогів на цю книгу вміщено в „Літописі Українського Друку“ та „Картковому репертуарі“ Української Книжкової Палати

Укрголовліт № 2282-к
Зам. № 453—7000 прим.

„ОДЕСПОЛІГРАФ“

1 Держдрук, ім. К. Маркса.
Тел. №№ 2-50 і 21-46. Одеса.
Стурдзівський пров. № 3-а.

868

I.

Коли за лісом зав'яне молодик, — там десь, на степах, над озиминою цвіт стелеться, а він зав'яне— в оселях сутеніє, розливаються цебра синяви—тихої, блідої, і вмирають каганці. Тічки тоді бігають, тріщать тини, скаженіють пси, найбільш крихкотілі— дужі пси мовчазно шкульгають за переможцем, а крихкотілі у спорзній солоднечі гризуться. Спорзно тоді в повітрі. Тому: наші прадіди теж в цей час бігали тічкою, а наша кров—прадідівська, червона і теж горить.

А от клуні. Так, клуні. В них теж торішня солома, а на ній зеленіє кохання. І до клунь тріщать тини. І риплять вони теж спорзно. Хто знає, як у ці ночі клуні риплять? Солома зідхає, так вона зідхала віки, навіть коли татарські загони блукали по степах на Україні.

І от: на однім боці Ворскла—Дамаївка, на другім Комарівка—хутір. Недалеко гетьманський ліс, а далі Диканька (диканське пиво і меди опішнянські—недалеко біля Полтави). Дивишся на гетьманський ліс, згадується: гетьманщина, Гоголь, татари, Карло XII

і т. ин. Тоді могили жевріють — ніч, день, ранок, світанок—все їдно... Над степами гойдається шуліка...

Із Дамаївки приїздили двоє: Павло і Мишко— комуніст. Приїздили на човні до Степанового горόδy. Степанова дівка—Гандзя,казали: повнапазухагрудей. В Степановій клуні спала й Оксана. З Оксаною от що: їй 17 літ, батько її, Рубан, сюсюкає, а мати теж сюсюкає. Оксана ходить „корольком“ груди що яблука тверді і несе їх вперед, от і спокушала парубків.

Казали:

— Оксано, пора на вечорниці!

А батько не пускав. Парубки обмазали ворота дьогтем, а на ворота солом'яного діда поставили. Рубан перелякався і засюсюкав:

— Сарас, іди носювати в клуню!

Оксана:

— Що ви тату?

— Сарас, сьоб мені сього гріха більс не було.

І виштовхав із хати, а сам пішов у комнезам скаржитись. А було це удень. Оксана подумала й пішла до Гандзі. Та ж спить з парубками вже шостий рік. Порадила: лягай зо мною. Послухала. Гандзя з Павлом на возі, а Оксана поки що сама. На другий день Павло приїхав з Мишком, і Мишко ліг біля Оксани.

Було й так: Павло забариться, а Гандзя чекає. Тоді виходили з клуні, щоб парубки не почули, і

через горід до дошок,—прали удень білизну там. Сюди приставав Павлів човен.

Комарівка була на взгір'ї, і з дошок майоріли силуети будівель. З річки йшов дух—може татарський, задвісталітпозадній, може з баговиння, і річка була далека в своїй глибині, вона із Дніпра у Чорне море бігла, думалось, що й вона морськими синіми бурями дихає, казали—Комарівка над баговинням замислилась, так: вечори ходили по Комарівці—сірі, тихі і—далі—далі... І Оксана мріяла. А Гандзя булькала в воді ногами, спідницю закочувала й співала:

Маруся отроїлась,
В больничной дом везуть.

І груди її високо підіймались, ніби хотіли полинути в темно-сині простори. І ще вона співала, і співи лагідно лунали за рікою. А потім зідхала й нудьгувала. Оксана дивилась на Гандзю і теж хвилювалася і думала про очерети, про комуніста, про комуністів, про продподаток—батько лаявся,—а вони полинуть в-осени,—качки, про качок думала, а куди не відомо. І мріялось, і ще мріялось...

Нарешті з-за коси виринав човен, наближався скоро, але тихо, щоб ніч не почула. Павло гребе мов справжній рибалка, а Мишко в душогубці з очима заплющеними,—боязко. І Гандзя завмирала, і Оксана завмирала, і всі завмирали. Ах! Павло... Павло... поспішає—міцний, бадьорий і злий.

Збентежено ховалась в очеретах вона—ніч. Зорі горіли хворобливо і в солодкій тузі падали на поверхню.

...Потім в 4-х ішли в клуню спати. В клуні на возі Гандзя здержливо реготала—і солодко було. Тріщав віз—і було тьм'яно. На вулиці і по городах, і по садках блукали зайві парубки і лякали ніч штучним іржанням:

— І-го-го! І-го-го!

І чути було ще тоскний заспів:

Не за Леніна, не за Троцького...

А в другім кінці співали:

Чий я козак, звуся Воля
Українець з Гуляй-Поля.
Гей, шумуй, моє вино,
Йде за правдою Махно!

Біля Оксани лежав Мишко, мовчки цілував їй волосся, а вона мовчала. Мишко брав її руку і теж цілував. Оксана пручалась тихо.

— Господи, не треба, у мене руки брудні.

Мишко важко дихав і уперто не пускав її руки. Було тремтіння. І так цілу ніч: він її руки цілував, а вона пручалась. Іноді він її брав за груди, але зараз же „вибачався“ і казав, що це якимось так. Світало—і вони розходились. Дивно, яка ніч була коротка! Оксана козою бігла додому, і цілий день туманіло в голові.

А від дошок відпливав човен, а десь дзвеніли червоні дзвони зорі.

II.

Минали дні і в спогадах поринали ночі. Як це: десь біля Диканьки єсть село і хутір,—а що тут раніш було? до татарви? Га? Так, село і хутір—і далі—далі... а що через 40 віків? Га? Гоголь, Мазепа, Карло XII.

Моя люба соціялістична Україно! Степи, шуліка і літнє сонце відходить за обрій, а за ним молочна стежка співає—білі, а може й червінькові пісні—мукають корови, з пасовиська бредуть, і далі—далі. Ферми...електричні плуги...машини, фабрики, заводи... Ах!.. І далі—далі... Молочна стежка співає—які пісні?..

Йшло літо, куріли сіновали, думали підстрижені луки. Проходили громовиці, відходили блискавиці—далеко—далеко, тільки на обрії блимало золото, і ріка тихо хоронила післядошовий глибокий смуток.

Мишко казав Оксані:

— Я скоро поїду у місто. І ти поїдеш. Я докінчу вчення—тепер тихо. Тепер можна, і ти будеш учитись. Тепер всім можна, тепер для бідних школа.

Оксана не любила комуністів, усе село не любило, а у Мишчиних очах стояло кохання, і вона вже любила комуністів.

...У липні ночі були душні, із степів дзвонило— неясно, із невідомих химерних дзвонів. Тоді Мишко казав:

— Оксаночко, яке життя! Хоч би скоріш до міста. Як мені хочеться до міста. У Київ поїду я...

Думала про життя, думала про Київ, думала, що в Києві невідоме життя, думала про великі міста, де курить химерно, і хотілось до великих міст, до життя!

І ще проходили дні і в спогадах поринали ночі. І знову куріли сіновали. Але стало неспокійно...

В Дамаївці партизани вбили двох комуністів, а Мишко втік.

Із повіту приїхав карний загін. І Мишко знову збирав продподаток, але в Комарівку їздив рідко, бо боязко було. Коли приїздив—був несміливий, прислухався, не говорив про чудесне, тільки Оксані чудесно було.

І от: Оксана до колодязя йшла, назустріч Гандзя. Гандзя:

— Чула... виїздить твій?

Захмарилося обличчя:

— Не знаю.

Оксані і гарно було і погано було—чі візьме й її з собою?

Каже Гандзя:

— Невипускай: комуніст гарний, може ожениється... Та тільки чорт їх розбере. Мій дід кріпак був, розказував, як колись такі ж паничі теж встановлювали

власть. Бувало й так, що селянок брали, а бувало й так, що дурили тільки.

Оксана замислилась і пішла на вигін, дивилась і прислухалась, як за суховієм вечір тече. Згадувала, що комуніст їй казав.

Він такий неспіливий, а каже так хороше.

...На світанку після однієї солодкої ночі Мишко віддався Оксані, і Оксана віддалася Мишкові. Гандзя і Павло спали, а вони не спали. Тоді в клуні було тихо, тільки зрідка миша шаруділа в золотій соломі...

Ах, яка тоді була чудова ніч!

У неї такі тугі зідхання, як яблука з антонівки, і величезні очі, де цвіте життя, щирість і тихий сум кохання. Хто бував на соломі?... Тоді було перед-осінньо. На вигоні вистукував перепер, а серця не чути було. Йшов дух від свіжих снопів і нагадував широкі безмежні лани. Крізь щілину жевріла зоря. Тоді Мишко згадав, що в цю мить (читав десь) цвітуть на серці чайні тоянди. А Оксана не призналася Гандзі—їй гарно було хоронити в собі велику таємницю зачаття. Тільки в її кривих японських очах відбився передосінній зажурний шелест тополі, і серпнево виглядали її груди, наче стіжки молоді на стерні блідій.

Оксана вже не ходила до дошок вичікувати човна із-за коси. Вона знала, що—скоро приїде Мишко, забере її з собою, і вони поїдуть в далеке невідоме місто. Туди—далі—далі, де курить і дзвонить життя,

найбільше, наймолодше. Боялась тільки, щоб повстанці Мишка не вбили, вони частіш чужинців убивали, а він був чужинець—з іншої губернії.

Потім пішли дощі, і зелина зажурилась. Зрізали очерет, і сумно стало на річці. В Дамаївці майже кожного дня ховали когось, і похоронні дзвони заповнювали річку,—голу, сиротливу, осінню, заповнювали її глибіню. Комарівка слухала ці дзвони і дивились на хмурий гетьманський ліс, на змарнілі степи.

Потім іще пішли дощі.

III.

Зими не було, і знову було мокро й осінньо. Мишко чекав наказу виїхати в місто і вже майже не їздив у Комарівку. Партизани вже не ховались у лісах і приходили з повинною. Ліси були нудні й жорстокі, чорні, як смерть, вишкирялись навіть. Оксана почула, що вона завагітніла. Уночі вона лапала свій живіт, їй здавалося, що він росте, і вона це відчуває.

Виходила на вигін, дивилася на поле, на тумани, до станції (за 40 верстов Кочубіївка була), і були гони, і верстви, і тракт, і стовпи, і було тоскно, і хотілося невідомого. А вдома батько сюсюкав, і мати сюсюкала, і комунію лаяли, і ще раз її лаяли.

Дівчата повернулися з буряків і вечорниці улаштовували, і не хотілось на вечорниці. Увечері

батько приносив газету і крутив з неї цигарки, а Оксана дивилась на рядки і думала, що там написано про Київ, про місто. А батько ще приносив газети,—в волості їх багато було, і ніхто їх не читав, вони лежали у шафі в писаря, і їх крали у нього курії, а на базарі говорили про Петлюру, про румунів, про кінець радянської влади.

За цілий місяць Мишко приїздив один раз—і вже не говорив, а коли говорив, то про суворість, про нудоту і ще про щось—Оксана не пам'ятає. А вона брала його біленьку руку і гладила нею свій живіт і усміхалась загадково. Потім вона говорила з Гандзею, але й на цей раз хоронила тайну народження. А в хуторі почали ходити темні чутки, що повстанці нахваляються вбити Мишка. Тоді прийшли тривожні ночі. В вікна бив напів-дощ, напів-сніг, у бовдурі гув вітер і снилися далекі, брудні дороги без кінця, без краю. Верстви, гони, стовпи і шляхи, і знову шляхи...

...І знову зими не було, і було мокро і осінньо... І припадала осінь до Оксаниного серця і стискала його.

Але не гадала Оксана, що в цій чвирі життя кине свою першу важку тінь на її прекрасну молодість, і тому, коли їй було переказано, що Мишко виїхав з Дамаївки, вона навіть здивувалася: як, невже зовсім? Їй сказали, що зовсім. Вона не заплакала, вона навіть не почула, як їй заболіло—так

пекуче заболіло. Вона пішла на Полтавський шлях і дивилася в той бік, на Полтаву. І пригадала липневу ніч і неясні дзвони із степу. Потім сіла на зрубного дуба і дивилася на болото. Вітер носився по Комарівці—чіткий, колючий, жорстокий. І знову, як крізь сон, солодкі ночі й зорі в синім мареві. Але треба було щось думати. І надумала:

— Піду.

І пішла. Коли б вона читала „Кобзаря“, вона б знала Катерину, але вона була неписьменна. Вона чула тільки про Київ, а що Мишко—ах Мишко! Мишко!..

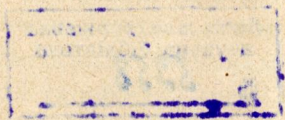
Увечері Оксана зібрала таке-сяке шмаття і вийшла за ворота. Сіріло, й дощу не було. Сунулись хмари—невідомо куди, сунулись далеко-далеко—у далечінь. Чоботи грузли у багні, а навкруги голе поле й тиша. І ще мріяла про липневі світанки, про неясні дзвони із степу. Думала про великі міста, і ще про щось незнайоме таємне. Зрідка назустріч їй тягнулися підводи, зо станції їхали. Коні пнулися і з великим напруженням витягали з багна вози. Люди підозріло оглядали її, оглядалися і ще раз оглядали. Проходили верстви, проходили й гони, а криві очі виразно, з сумом дивилися на мовчазні станційні огні, що заблищали за могилами. На обличчі застигла скорботна, ледве помітна посмішка. Гетьманський ліс залишився далеко з боку, а вона дивилася на нього і згадувала Мишка і його жагучий

шепіт на соломі. Знову налетіла темна хмара і забризкали сірі води. Повернулася—Комарівки не видно. Було тоскно і було радісно. Згадала газети, батькові цигарки і подумала: це темне життя, а хотілося світлого, молодого, як молодик. Станційні огні наближалися. Зупинилася біля верстового стовпа відпочити.

...Недалеко прокричав паровик, показалося червоне око. З шумом пролетів потяг і зник в далені.

Оксана підходила до семафора.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Правління: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31

ПО ВСІХ ФІЛІЯХ ТА КНИГАРНЯХ ДЕРЖВИДАВУ Є ТАКА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА:

- Анищенко, К. — Баланс. Оповідання. 186 стор., ц. 90 коп.
Антоненко-Давидович, Б. — Смерть. 321 стор., ц. 1 крб. 60 коп.
Борисов, М. — Vive la Commune! 79 стор., ц. 55 коп.
Ванченко, П. — Мужність. 186 стор., ц. 80 коп.
Вапліте. — Альманах перший. 388 стор., ц. 1 крб. 50 коп.
Вишня, О. — Усмішки, т. IV. 252 стор., ц. 1 крб. 50 коп.
Гжицький, В. — Муца. 157 стор., ц. 85 коп.
Головко, А. — Можу. Видання II. 361 стор., ц. 1 крб. 60 коп.
Демчук, О. — Верболови. 279 стор., ц. 1 крб. 45 коп.
Дніпровський, І. — Заради неї. 325 стор., ц. 1 крб. 65 коп.
Довченко, О. — Золотий павучок. 141 стор., ц. 80 коп.
Досвітній, О. — Алай. 131 стор., ц. 1 крб. 15 коп.
Досвітній, О. — Гюлле. 159 стор., ц. 1 крб. 20 коп.
Досвітній, О. — Тюнгуї. Видання III. 153 стор., ц. 1 крб. 10 коп.
Епik, Г. — Без ґрунту. Повість. 209 стор., ц. 1 крб. 45 коп.
Івченко, М. — Землі дзвонять. 345 стор., ц. 1 крб. 85 коп.
Качура, Я. — Зламана присяга. 187 стор., ц. 1 крб. 15 коп.
Косинка, Г. — Вибрані оповідання. 276 стор., ц. 1 крб. 25 коп.
Кузьміч, В. — Хао-Жень. 139 стор., ц. 80 коп.
Кундзіч, О. — Село Вовче. Оповідання. 78 стор., ц. 45 коп.
Ле, І. — Танець живота. 159 стор., ц. 90 коп.
Лісовий, П. — Нетри села. 345 стор., ц. 1 крб. 45 коп.
Любченко, А. — Буремна путь. 184 стор., ц. 80 коп.
Любченко, А. — Гайдар. Степова легенда. 23 стор., ц. 35 коп.
Любченко, А. — Дні юности. 63 стор., ц. 40 коп.
Микитенко, І. — Вуркагани. 448 стор., ц. 2 крб. 15 коп.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

Правління: Харків, вул. К. Лібкнехта, 31

- Панч, П.** — Мишачі нори. 241 стор., ц. 90 коп.
Панч, П. — Солом'яний дим. Видання II. 160 стор., ц. 65 коп.
Первомайський, Л. — Плями на сонці. 290 стор., ц. 1 крб. 20 коп.
Слісаренко, О. — Байда. 144 стор., ц. 1 крб.
Смолич, Ю. — Неділі і понеділки. 136 стор., ц. 70 коп.
Тенета, Б. — Гармонія і свинушник. Повість. 163 стор., ц. 85 коп.
Хвильовий, М. — Бараки, що за містом. 23 стор., ц. 10 коп.
Хвильовий, М. — В очереті. Видання III. 31 стор., ц. 15 коп.
Хвильовий, М. — Життя. 12 стор., ц. 7 коп.
Хвильовий, М. — Злочин. Видання III. 32 стор., ц. 20 коп.
Хвильовий, М. — Кіт у чоботях. Видання III. 35 стор., ц. 15 коп.
Хвильовий, М. — На глухім шляху. Видання II. 16 стор., ц. 8 коп.
Хвильовий, М. — Синій листопад. 24 стор., ц. 10 коп.
Хвильовий, М. — Твори, т. I. 338 стор., ц. 1 крб. 75 коп.
Хвильовий, М. — Твори, т. II. 352 стор., ц. 2 крб. 20 коп.

Поштові Відділи Держвидаву надсилають накладною платою **кожну книжку** всіх видавництв СРСР

Пересилку й пакування на всі замовлення провадиться **коштом Держвидаву**, коли замовлення більше, ніж на 1 крб., і наперед оплачується готівкою

Замовлення надсилати на такі адреси:

Харків, вул. 1-го Травня, 17. Поштовий Відділ ДВУ

Київ, вул. К. Маркса, 2. Поштовий Відділ ДВУ

Одеса, вул. Лассаля, 33 (Пасаж). Поштовий Відділ ДВУ

Дніпропетровське, просп. К. Маркса, 49. Поштовий Відділ ДВУ

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
КОМЕРЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ

0,36 коп (1986г)

Ціна 7 коп. (Р)

р/1
5358

~~52533~~

Насаз 288 УРСР 1938

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

~~15.489.~~

ЖИТТЯ

**ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНИ**